

élelmes örmények által Bálványosváraljáról kölcsönvett pálcátagos portálé. Vannak, akik már ismerősök e helyen és a csoport tagjait egyenesen odaviszik *Gábrus Zakariás* mennyezeti falképehez, a templom építésének följánlási mozzanatát megörökítő műhöz.

A száraz vakolatra felvitt al secco falkép 1842-ben készült el. Százhusz évvel a templomépítés és közel kétszáz évvel az erdélyi örmények betelepődése után festette „az örmény Gábrus”. Mindamellet a félkör alakú falkép úgy ábrázolja az adományozókat *Simay Salamont* (innen a Gyümölcsoltó Boldogasszony tiszteletére emelt Salamon-templom közkeletű neve) és *Simay Bogdánt*, valamint feleségeiket, ahogyan e népcsoport módosabb tagjai a XVI. század táján öltözködtek. Lelkiismeretes történelmi dokumentáció segítette a festmény készítőjét, hogy hamisítatlan keleti jelenetet álmodjon a templom mennyezetére. Mert maga az adományozás, a felajánlás jelenetével a falkép kifejezetten keleti ritusú: párját legközelebb a bizánci művészetben találjuk.

Egymással szimmetriában térden áll a két módos kereskedő, Salamon és Bogdán. Hosszú ingszerű, kendővel, mint valami övvel átfogott öltözékükre díszes gombházas kaftán terül. A kaftán ujjai szétnyílván szabadon maradnak, az alakok keze imára kulcsolódik össze. Mindkét adományozó szépen növesztett baszuszt visel, a fiatalabbnak sötét fekete haja hullámosan borul a vállára. Mögöttük feleségeik térdelnek diszkréten hátrébb szorulva. Az ő nevüket is megörökítette egy magyar és örmény felirat: a Salamon élete párja *Roska Szirma* (micsoda szép keresztnév) a Bogdáné a kicsit nehezen kiejthető *Chászo Ulchatun*. A két emberpár között a templom képe bontakozik ki. Tornya nem olyan, amilyennek a valóságban látjuk, hanem bizonyosan a terve szerinti változatot mutatja. Rajza maradhatott fenn, amit Gábris nyilvánvalóan látott, csak a férfiak kaftános alakja színesedik föl, a baloldal vörösben, a jobb kékekesszürkében. A képmezőt átszabdáló repedések szakavatott felújítást kívánnak. A festmény alaptónusa finom szürke.

Gábrus Zakariásról aligha hallottak a látogató turisták. Neve azonban nem ismeretlen a művészettörténeti szakirodalomban. A lexikonszerkesztő *Szentiványi Gyula* éppúgy foglalkozott vele, mint *Lyka Károly*, vagy korábban az erdélyi örmények történetírója, *Szongott Kristóf*. Lyka Károly a biedermeier kor alkotói közé sorolja. „Gábrus Zakariás - írja - valóságos ezermester, tulajdonképpen tanító, emellett térképeket rajzolt és színpadi díszleteket festett, több nyelven írt szépirodalmi és különféle tudományos tárgykörbe tartozó műveket, készített a székesegyház számára oltárt, baldachint, lámpákat, hímzett miseruhát, azonkívül festett is. 1841-42-ben díszítette alakos képekkel a szamosújvári Salamon-templomot.” (Magyar művészet 1800-1850. 288 old.)

Életrajzát részletesebben a város gimnáziumának „Tudósítványában”, azaz értesítőjében Szongott Kristóf írta meg. Gábrus Zakariás 1794. augusztus 18-án született Szamosújváron, bölcsészeti tanulmányokat végzett Kolozsváron, majd teológiát Gyulafehérváron. Bár Rudnay püspök igencsak méltányolta, ahogyan I. Ferenc császár látogatására a mindenhez értő szeminarista a város földíszítését és kivilágítását megtervezte, pappá mégsem szentelték föl. Alacsony termete miatt találták erre alkalmatlannak, így amikor Szamosújvár tanácsa 1818-ban „tanítósággal kínálta meg”, az ajánlatot Gábrus elfogadta, hazatért és egy hosszú életen át szülővárosa műveltségének szolgálatába állott. Ezermesterségére jellemző, hogy készített földgömböt, tengelyeken forgó, száz esztendeig használható naptárt (calendaria secularia), mozgó naprendszert, titkos rugóval szerkesztett 101 fiókos ládát (bemutatták a londoni kiállításon), rajzolt négy térképgyűjteményt, egyik oltárképe faragott keretével a Nagytemplomban ma is látható.

Összegyűjtött műkincseiből és néprajzi tárgyaiból egy szamosújvári örmény múzeum alapjait kívánta megvetni. Ez a legfőbb vágya nem teljesülhetett. Halála után (elhunyt 1870. április 27-én) Szongott Kristóf, majd Hermann Antal élesztette újra az örmény múzeum létesítésének gondolatát.

(Megjelent a *Műkereskedelmi Információs magazin*
novemberdecemberi számában)

* * *

„Szép és dicsőséges a Hazáért meghalni, még szebb a Hazáért élni.”

Zrínyi Miklós

* * *

Bálintné Kovács Júlia

Az örménymagyar „Ki-kicsoda” (talán) leggazdagabb forrásmunkájából (2. rész)

Korbuly Bogdán: (Adeodat) orvosdoktor, szamosújvári származású; a pesti egyetemen tanult, hol 1840-ben lett orvosdoktorrá, később Alsó-Fehérmegye főorvosa. (1849. április 24. a nagybányai tábori kórház-

hoz főorvosnak neveztetett ki). Meghalt 1870. április 8. Nagyenyeden 54. évében. - Munkája: Értekezés a vér vegybombásáról. Buda, 1840.

Korbuly Imre: jogi doktor, egyetemi tanár, szül. 1844. november 9. Nagy-Dersidán (Szilágym.), atyja az 1848. mozgalomban részt vett, megsebesült és érdemjellel tüntették ki, de munkaképtelenné vált és fiát 1853-ban nagybátyja K. Lázár vette gondjai alá. K. középiskoláit Debreczenben és Nagyváradon végezte. Ezután a nagyváradai r. k. papnevelőbe lépett, honnét Nogall igazgató ajánlatára a pesti központi papnevelőbe küldetett, honnét betegeskedése miatt kilépett, mire joghallgató lett. 1868-ban a győri jogakadémiához tanársegéddé s könyvtárnokká, 1869. helyettes rendkívüli tanárrá, félév múlva pedig a doktori fok elnyerése után (nov. 19.) a pozsonyi jogakadémiához a magyar közjog és jogtörténelem, továbbá a közigazgatási és pénzügyi törvényisme helyettes rendkívüli, 1870. márcz. 10. pedig a közjog rendkívüli tanárává neveztetett ki. 1870-72. államvizsgálati bizottsági tag volt. 1872. szept. 29. a kolozsvári egyetemen a közjog és közigazgatási jog rendes tanára lett. Meghalt 1876. márcz. 5. Budapesten. Ifjúkorában leginkább egyházi költeményeket írt.

Munkái: /. A báni méltóság, tekintettel a horvát-, dalmát- és tótországi, nemkülönben a szörényi-, horvátországi-, macsói sat. bánóságok történelmi s közjogi viszonyaira. Pest, 1868. (Ism. Századok 649. 1.) 2. Magyarország közjoga. Tekintettel a történelmi fejlődésre. Pest, 1871. (Ism. Reform 203. sz. Jogtudom. Közlöny 1872. és K. válasza. 2. kiadás: Magyarország közjoga, illetőleg a magyar államjog rendszere. Kapcsolatban az ország közigazgatási szervezetével. Bpest, 1874. Két kötetben, I. Államjog, II. Közigazgatási szervezet. Ism. Hon 1873. 208-210 sz.; 3. újra átdolg. kiadás. U. ott, 1877. Két kötet, 4. kiadás. Sajtó alá rendezte Fésűs György. U. ott, 1884.)

Korbuly János: r. kath plébános, szül. 1785. november 1.; miséspappá 1810. aug. 15. szentelték föl, azután segédlelkész volt Szamosujvárt, 1818 bölcsellettanár Gyulafehérvárt, 1821. ismét lelkész Szamosujvárt, 1828. szentmiklósi adminisztrátor, 1839. ismét segédlelkész Szamosujvárt, 1849. administrator ugyanott. Meghalt...

Munkája: Legújabb és leghasznosabb méhészkönyv, több évi tapasztalás után írta... Kolozsvárt, 1850. (Erdélyi Gazdasági Könyvtár 3.)

Korbuly József: magyar államvasuti osztályvezető Aradon. Munkája: A mozdony-szerkezete és üzemének kátéja. Kozák György munkájának 5. és javított kiadása után ford. Bécs 1886.

Korbuly József: hírlapíró és szerkesztő, K. Gergely, a kolozsvári takarékpénztár alapítója s volt igazgatója és Vikol Annának fia, szül. 1860. január 16. Kolozsvárt; középiskoláit szülővárosában a kegyesrendiek gymnasiumában elvégezvén a jogtudományokat ugyanott az egyetemen hallgatta, mire külföldre ment és a berlini egyetemen egy évig szintén jogot hallgatott; azután a hírlapírói pályára lépett; szerkesztette és kiadta Kolozsvárt az *Élet és Irodalom* cz. szépirodalmi hetilapot 1884-1885-ben; kiadta és szerkesztette a *Petőfi-Múzeumot* Ferenczi Zoltán és Csernátoni Gyula társaságában Kolozsvárt 1888-1890-ben három évfolyamát; alapította, szerkesztette s kiadta az *Erdélyi Híradó* cz. politikai napilapot 1887-től dec. 24.; 1895 júl. 30-tól a lap kiadótulajdonosa maradt 1896. nov. 14-ig, mikor a lap megszűnt. 1895. júl-30-tól a nemzeti párt fővárosi lapjának, a *Nemzeti Újságnak* szerkesztője lett és 1897. febr. 3. ezen lap a *Hazánk* című napilappal egyesülvén, ezen lap felelős szerkesztője és tulajdonosa jelenleg is. Politikai czikkei, mintegy ezer, az említett három napi lapban jelentek meg többnyire névtelenül.

Czikkei a *Petőfi-Múzeumban* (1888. Petőfi Kolozsvárott. A „Honderű” támadása Petőfi ellen.) sat. Munkái: 1. Papírfoszlányok. Elbeszélések. Bpest, 1885. 2. Mari és Margit. Regény. Kolozsvár, 1885. 3. Az apa szerelme. Népszínmű 3 felv. U. ott. 1887. (A kolozsvári színházban került előadásra). Kéziratban van: Az elijesztett vőlegény, vígj. egy felv. és A felsült Don Jüan, vígj. egy felv.

Korbuly Sándor: orvosdoktor, szül. 1817. Deésen (Dobokam.) 1844-ben a budapesti egyetemen nyert orvosdoktori oklevelet és mint gyakorló orvos Hőgyészen (Tolnam.) telepedett le, hol mint járásorvos jelenleg is él. Munkája: Orvostudori értekezés a gyógyszerek összetételéről vegytani szempontból. Pest, 1844. (Latin czímmel is.)

A Kolozsvári Egyetemi Könyvtár katalógusai és olvasmányaim alapján kiegészíthetem mindazt, amit a Korbuly nevű alkotókról megtudhattunk a Szinnyeiből. És pedig: Korbuly Adeodat orvos munkája az 1840-ben megjelent Dissertatio fellelhető a könyvtárban, nemkülönben Korbuly Imre, János és József munkái is. Korbuly József színdarabja - egyfelvonásos vígjátéka: A felsült Don Jüan nem maradt kéziratban, megjelent az Élet és Irodalom 1885-ös évfolyamában. Korbuly György is szerepel a katalógusokban a Semmelweisről írott munkájával, mely az Orvosképzés XXIX. évfolyamban jelent meg.

A Kabdebóknál még a következőket találtam. Felsorolom műveiket:

Kabdebó Erna: Végre egy férfi!(Itt jegyzem meg, hogy Berde Máriával közösen is írtak.)

Kabdebó György - orvos, gyógyszerészeti cikkek.

Kabdebó Gyula: A gyulafehérvári székesegyház, A szobrászat története, Bp.

Kabdebó Oszkár: Te rongyos élet.

És végül egy Kovrikkal zárjuk a K. betűs szemelvényeket:

Kovrik Arthur (Adeodat) r. kath. plébános, szül. 1817. október 14. misés pappá szenteltetett 1842. augusztus 24. Szent András on (Békésm.) 1861. Érkeserűn volt plébános; 1880-ban nyugalomba vonult. Meghalt 1883. ápr. 13. Nagy-Károlyban.

Munkája: Mezei nefelejts. Egyházi beszéd. Szarvas, 1849. (500 példányban nyomtatott; 2. változatban kiadás u. ott 1849. Schematismus. M. Varadinensis 1853-84 és Réthi Lipót szarvasi nyomdász jegyzeteiből.

Ugye érdemes lenne tüzetesen áttanulmányozni e forrásmunkát. Rajta hát fiatalok!

* * *

Adventi jókívánság

Hálás tisztelettel kívánok kegyelmekben gazdag Szent Adventet! Krisztus békessége és csakis az Övé töltse be Mindannyiunk lelkét!

Tisztelettel

Szakács Endre örmény katolikus plébános Szamosújvárról

* * *

Apró hírek

Közmeghallgatást tartott 2005. november 22-én du. 17 órakor a Fővárosi Örmény Önkormányzat és a II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat a Fővárosi Örmény Önkormányzat klubtermében (V. Akadémia u. 1. IV. em. 430.)

Az elnöki beszámolókat követően szíveslátással és *Georgij Paradzsanov: Meghaltam* című filmjének levetítésével kedveskedtek a rendezők az érdeklődőknek.

A Fővárosi Örmény Klub köszönetet mond a **MACRODA** és **DAGENT Kft** vezetésének, hogy klubnapjai filmvetítéseikhez a kivetítő gépet és vetítővásznat ingyenesen rendelkezésére bocsátotta.

* * *

Száva Tibor Sándor dr.

Hunok vagy székelyek

Érdeklődve olvastam a „Hargita Népe” szeptemberi számaiban megjelent írásokat a székelység eredetével kapcsolatban. Még mielőtt bárki ezzel a problémával foglalkozna, szíves figyelmébe ajánlom elolvasni *Lukácsi Kristóf* könyvét, amely „*A Magyarok Őselei és Lakhelyei*” címmel jelent meg Szamosújváron 1870-ben. Tehát akkor jelent meg, amikor még szó sem volt finnugor elméletéről, amelyet később a Habsburgok találtak ki (most is ezt sulykolják a kései történészek) a magyar történelem alábecsülésére. Mivel nem vagyok történész, ezért csak személyes érvelésemet szeretném elmondani a fenti könyvvel kapcsolatban. Szerintem ez az egyetlen olyan könyv, amely írásos adatokra támaszkodva született és tárgyilagos képet nyújt a magyar-székely múltból.